

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Факультет економіки, управління та інженерії
Кафедра фінансів**

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ
ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**для студентів
денної і заочної форми навчання**

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»

ОС «Бакалавр»

**Мукачево
2018**

УДК 336.145(072)(075.8)

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
протокол № 3 від 22.10.2018 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри фінансів
протокол № 3 від 28 вересня 2018 р.*

Укладач

Петричко М.М.- к.е.н., доцент кафедри фінансів МДУ

Рецензент

Лизанець А.Г. – к.е.н, доцент кафедри менеджменту та управління економічними процесами МДУ

Б 98

Бюджетна система: методичні рекомендації до виконання самостійної та індивідуальної роботи для студентів денної, заочної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / укладач Петричко М.М. - Мукачево: МДУ, 2018. - 30 с. (1,5д.арк).

У методичних рекомендаціях структуровано тематику самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Бюджетна система» у відповідності до затвердженої програми, ознайомлення з якими дозволить студентам ефективно готуватись до виконання самостійної та індивідуальної роботи при вивченні курсу.

ЗМІСТ

Передмова	4
Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи	6
Методичні рекомендації до виконання індивідуальної роботи	9
Завдання для самостійної та індивідуальної роботи	12
Рекомендована література	35

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Бюджетна система» дає можливість сформувати у студентів знання, пов'язаних із складанням, розглядом, затвердженням та виконанням основного фінансового плану країни – державного бюджету, місцевих бюджетів, а також з організацією планування і фінансування підприємств, установ та організацій виробничої і соціальної сфер, заходів по соціальному страхуванню, соціальному забезпеченню та соціальному захисту населення в ринкових умовах господарювання.

Глибокі знання основ дисципліни «Бюджетна система» потрібні студентам для того, щоб вони могли оволодіти практичними навиками роботи по спеціальності на важливих ділянках роботи фінансових органів, бюджетних установ, органів державної влади та управління в умовах ринку. Особливістю даної дисципліни є те, що вона носить прикладний характер.

Метою засвоєння дисципліни та виконання комплексного індивідуального завдання є вивчення основ побудови Державного бюджету України, місцевих бюджетів, організації роботи фінансових органів, підприємств, організацій, установ, органів влади і управління по фінансуванню виробничої і соціальної сфер, соціального захисту населення, дотримання штатно-кошторисної дисципліни, організації економічної і контрольної роботи на різних етапах бюджетного процесу.

Основні завдання дисципліни:

- вивчити теоретичні питання, що стосуються суті державного бюджету і основ побудови бюджетної системи України.
- освоїти порядок складання, розгляду, затвердження і виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів.
- вивчити порядок і методи визначення виробничих показників бюджетних установ.
- освоїти порядок планування і фінансування видатків на розвиток економіки, соціально-культурні заходи, управління і оборону.
- вивчити методіку і порядок призначення виплат та допомог по соціальному страхуванню, соціальному забезпеченню і соціальному захисту населення.
- оволодіти формами і методами контрольної-економічної роботи фінансових органів.
- вивчити інструктивні і законодавчі матеріали, що стосуються бюджетного процесу.

Внаслідок вивчення дисципліни «Бюджетна система» та виконання комплексного практичного індивідуального завдання студенти повинні:

ЗНАТИ:

- суть та основи побудови Державного бюджету України;
- інструктивний і законодавчий матеріал, що стосується доходів, видатків бюджету та бюджетного процесу;

- порядок планування доходів і видатків бюджетних установ з складання та затвердження кошторисів;
- методи, форми і порядок фінансування підприємств, організацій і установ виробничої і соціальної сфери;
- організацію соціального страхування, соціального забезпечення і соціального захисту населення;
- порядок складання, розгляду, затвердження і виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів;
- організацію економічної і контрольної роботи фінансових органів.

ВМІТИ:

- складати кошториси бюджетних установ;
- перевіряти правильність розрахунків доходів і видатків по кошторисах;
- визначати розмір пенсій і допомог;
- виконувати роботу по складанню бюджетів;
- складати плани відрахувань від загальнодержавних податків і зборів;
- складати поквартальний розподіл доходів і видатків бюджетів;
- складати пояснювальну записку до проектів бюджету;
- здійснювати фінансування передбачених і непередбачених у бюджеті видатків;
- аналізувати звіти про виконання кошторисів видатків та звітів про виконання бюджетів.

ОТРИМАТИ НАВИКИ:

- організації роботи бюджетних установ по складанню і виконанню кошторисів доходів та видатків;
- організації роботи державних служб по призначенню та виплаті пенсій і допомог;
- організації роботи фінансових органів по бюджетному плануванню, фінансуванню підприємств, організацій і бюджетних установ, а також економічної і контрольної роботи.

Вивчення дисципліни «Бюджетна система» базується на знаннях, отриманих при вивченні фундаментальних економічних дисциплін, зокрема таких, як «Основи економічної теорії», «Правознавство», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Фінанси підприємств», «Фінанси», «Гроші, банки і кредит», «Податкова система».

Одночасно вказана дисципліна є базовою для вивчення таких предметів як «Бюджетний облік», «Аудит», «Ревізія і контроль», «Основи інвестиційної діяльності».

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ СРС

З урахуванням змісту, цілей та завдань, що вирішуються у процесі СРС з дисципліни «Бюджетна система», вирізняються три її основних види:

I – СРС, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять і вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;

II – пошуково-аналітична робота;

III – наукова робота.

Види та форми СРС.	Форма контролю та звітності
<i>I. Підготовка до поточних аудиторних занять</i>	
1.1. Опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових та додаткових літературних джерел	1.1. Активна участь у різних видах аудиторних занять
1.2. Вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання	1.2. Перевірка правильності виконаних завдань під час консультацій та аудиторних занять
1.3. Виконання домашніх завдань, написання рефератів, підготовка доповідей	1.3. Перевірка правильності виконання завдань, написання рефератів, заслуховування доповідей
1.4. Виконання та письмове оформлення завдань, тестів	1.4. Перевірка правильності виконання завдань і тестів під час аудиторних занять та консультацій
1.5. Підготовка до колоквіумів	1.5. Участь у колоквіумах
1.6. Підготовка до семінарських, практичних занять	1.6. Активна участь у семінарських, практичних заняттях
1.7. Підготовка до контрольних заходів (контрольних робіт) та інших форм поточного контролю	1.7. Написання та перевірка контрольної роботи, тестування тощо
1.8. Підготовка до підсумкового (семестрового) контролю	1.8. Перевірка екзаменаційних робіт
1.9. Підготовка до виконання комплексної контрольної роботи (ККР)	1.9. Виконання ККР
1.10. Підготовка до виконання ректорської контрольної роботи (РКР)	1.10. Виконання РКР
<i>II. Пошуково-аналітична робота</i>	
2.1. Пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою	2.1. Доповідь за підготовленими матеріалами та їх оцінювання на аудиторних заняттях
2.2. Аналітичний розгляд наукових публікацій	2.2. Доповідь та обговорення результатів виконаної роботи під час аудиторних занять
2.3. Аналіз конкретних практичних	2.3. Участь у ділових, кейсових

ситуацій, підготовка до участі у ділових, кейсових іграх, виконання ситуаційних вправ і т. п.	іграх, виконання ситуаційних вправ тощо
2.4. Практикум з навчальної дисципліни з використанням комп'ютерного програмного забезпечення	2.4. Перевірка правильності виконання завдань
III. Наукова робота	
3.1. Участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах тощо	3.1. Доповіді на наукових конференціях, семінарах, круглих столах тощо
3.2. Підготовка наукових публікацій (наукових статей, тез тощо)	3.2. Обговорення з викладачем підготовлених матеріалів, подання до друку
3.3. Виконання завдань у межах наукових досліджень	3.3. Використання матеріалів у звіті з науково-дослідної роботи (НДР) кафедри
3.4. Підготовка наукових робіт до участі у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт	3.4. Участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт

Для реалізації СРС у процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують завдання різних типів і рівнів складності. Студенту пропонуються типи завдань, які передбачають отримання матеріального результату.

Перший рівень СРС забезпечує засвоєння предметних знань, основних понять та термінів, видів та способів діяльності, формування навичок, умінь, але не передбачає самостійного застосування набутого.

Другий рівень СРС формує певні навички та вміння самостійно застосовувати засвоєні знання для виконання певних завдань:

- виконання вправ, тестів, розв'язання правничих ситуацій за лекційними матеріалами теми;
- підготовка контрольних запитань для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу теми;
- узагальнення теоретичних матеріалів за допомогою опорно-інформаційних схем;
- підготовка письмових робіт аналітичного характеру за тематичними матеріалами (рефератів, роз'яснень, консультацій) тощо.

Третій рівень передбачає самостійний інформаційний пошук, прийняття самостійних рішень та творчий рівень застосування набутих знань, навичок, умінь:

- підготовка пропозицій щодо змін у чинному законодавстві;
- підготовка тез доповіді, пропозицій, роз'яснень щодо практик застосування господарського законодавства тощо. Перевага надається завданням, які забезпечують алгоритмічно-дійовий та творчий рівень засвоєння знань, серед

яких: завдання на вміння розв'язувати задачі; аналізувати ситуації, випадки. Факт виконання таких завдань свідчить про прагнення студентів до самореалізації та професійної рефлексії в процесі навчання.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, відповідні нормативно-правові акти, опрацювати питання, які винесені на самостійне вивчення. Перевірку засвоєння знань студенти здійснюють за допомогою контрольних питань для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до практичних занять, які охоплюють основні положення, що підлягають засвоєнню студентами відповідно до кожної теми дисципліни «Бюджетна система».

Кожна тема, яка виносяться на самостійне вивчення, передбачає кілька практичних і тестових завдань.

Практичні завдання включають в себе підготовку до тематичних колоквиумів, написання рефератів та доповідей за заданими темами, задачі й тестові завдання.

Окрему увагу слід приділити засвоєнню рекомендованої основної та додаткової літератури за кожною темою.

Одним із важливих засобів у засвоєнні знань є написання рефератів. Написання реферату повинне починатись із складання продуманого змісту, який складається зі вступу, 2–3 розділів, які можуть ділитись на підрозділи. У вступі визначається мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині розкривається зміст досліджуваної проблеми.

Робота повинна завершуватись висновками, в яких викладаються основні результати дослідження.

Важливим засобом у засвоєнні знань студентами є вирішення ситуаційних задач, яке повинно носити творчий, аналітичний та самостійний характер з детальним обґрунтуванням рішень.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІД

При виконанні індивідуальної роботи необхідно проаналізувати показники виконання бюджету. Таким чином, слід звернути увагу на такі аналітичні показники динаміки:

- Абсолютний приріст
- Темп росту
- Темп приросту
- Абсолютне значення 1% приросту

Ланцюгові показники динаміки – кожен рівень ряду динаміки порівнюється з попереднім.

Базисні показники динаміки – кожен рівень ряду динаміки порівнюється з одним і тим же рівнем, взятим за базу порівняння.

Абсолютний приріст (Δ_y) обчислюється як різниця між поточним та базисними рівнями і показує, на скільки одиниць підвищився або зменшився рівень порівняно з базисним, за певний період часу.

$$\Delta_y^{\bar{b}} = y_i - y_1 \quad \text{або} \quad \Delta_y^{\bar{l}} = y_i - y_{i-1} \dots\dots\dots(1)$$

де Δ_y – абсолютний приріст;

y_i – поточний рівень ряду динаміки;

y_1 – початковий (перший) рівень ряду динаміки;

y_{i-1} – попередній рівень ряду динаміки.

Темп росту (T_P) вираховується як відношення порівнюваного рівня до базисного і показує, в скільки разів (відсотків) порівнюваний рівень більший або менший за базисний.

$$T_P^{\bar{b}} = \frac{y_i}{y_1} \quad T_P^{\bar{b}}(\%) = \frac{y_i}{y_1} \times 100 \dots\dots\dots(2)$$

або

$$T_P^{\bar{l}} = \frac{y_i}{y_{i-1}} \quad T_P^{\bar{l}}(\%) = \frac{y_i}{y_{i-1}} \times 100 \dots\dots\dots(3)$$

Між ланцюговими і базисними темпами росту існує певний взаємозв'язок. Добуток кількох послідовних ланцюгових темпів росту дорівнює базисному темпу росту за відповідний період і, навпаки, поділивши наступний базисний темп росту на попередній, отримаємо відповідний ланцюговий темп росту.

Темп приросту (T_{PP}) вираховується :

$$T_{PP}^{\bar{b}} = \frac{y_i}{y_1} - 1 \quad T_{PP}^{\bar{b}}(\%) = \frac{y_i}{y_1} \times 100 - 100 \dots\dots\dots(4)$$

або

$$T_{PP}^{\bar{l}} = \frac{y_i}{y_{i-1}} - 1 \quad T_{PP}^{\bar{l}}(\%) = \frac{y_i}{y_{i-1}} \times 100 - 100 \dots\dots\dots(5)$$

Абсолютне значення 1% приросту (А) визначається шляхом ділення абсолютного приросту на темп приросту за один і той самий період. Абсолютне значення одного відсотка приросту можна вирахувати легше – діленням початкового рівня на 100.

$$A = \frac{\Delta_y}{T_{PP}(\%)}$$

або

$$A = \frac{y_{\bar{b}}}{100} \dots\dots\dots(6)$$

Для узагальнення динамічних рядів використовують середні показники динаміки:

- Середній абсолютний приріст
- Середній темп росту
- Середній темп приросту

Середній абсолютний приріст ($\bar{\Delta}_y$) визначається як середня арифметична проста з ланцюгових абсолютних приростів за певні періоди і показує на скільки одиниць в середньому змінився рівень порівняно з попереднім.

$$\bar{\Delta}_y = \frac{\sum \Delta_y^l}{n}$$

або

$$\bar{\Delta}_y = \frac{y_n - y_1}{n - 1} \dots\dots\dots(7)$$

де n – кількість приростів.

Середній темп росту ($\bar{T}_P$) визначається за формулою середньої геометричної:

$$\bar{T}_P = \sqrt[n]{T_{P_1}^l \cdot T_{P_2}^l \cdot T_{P_3}^l \cdot \dots \cdot T_{P_n}^l} \dots\dots\dots(8)$$

де $T_{P_1}^l \cdot T_{P_2}^l \cdot T_{P_3}^l \cdot \dots \cdot T_{P_n}^l$ – ланцюгові темпи росту;

n – число темпів.

або

$$\bar{T}_P = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \dots\dots\dots(9)$$

де y_n – кінцевий рівень ряду динаміки;

y_1 – початковий (перший) рівень ряду динаміки;

n – кількість рівнів динамічного ряду.

Середній темп приросту ($\bar{T}_{PP}$) визначається як різниця між середнім темпом росту і одиницею (якщо середній темп росту у вигляді коефіцієнта) або 100 (якщо він у відсотках):

$$\bar{T}_{PP} = \bar{T}_P - 1 \quad \text{або} \quad \bar{T}_{PP} = \bar{T}_P(\%) - 100 \dots\dots\dots(10)$$

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

I) Скласти у формі таблиці 1.1 хронологічну послідовність історії виникнення та становлення бюджету держави, завершуючи визначними новітніми подіями у сфері бюджетних відносин.

Таблиця 1.1.

Дата	Події
1302 р.	Перша згадка про розпис державних доходів і видатків у Франції. Регулярна бюджетна звітність ведеться з 1814 р. [1, С.253].

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті. – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.

II) Опрацювати та систематизувати у формі таблиці 1.2 трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями сутності поняття «бюджет» (не менше десяти визначень) та на основі цього запропонувати власне, найбільш повне і точне.

Таблиця 1.2

Джерело	Визначення
Бюджетна система. Вишкіл студії: Навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 424 с. – С.19.	Бюджет – це сукупність грошових відносин, пов'язаних з розподілом і перерозподілом ВВП і національного багатства, з метою формування і використання основного централізованого фонду грошових коштів, призначеного для забезпечення виконання державою її функцій.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

I) Опрацювати та систематизувати у формі таблиці 2.1 трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями сутності таких понять, як бюджетне планування, бюджетний регламент, бюджетне прогнозування, програмно – цільовий метод, бюджетна резолюція, бюджетна установа, бюджетне забезпечення, кошторисне планування, балансовий метод, бюджетні резерви,

бюджетні програми, бюджетний запит, кошторис, бюджетне призначення, бюджетне асигнування.

Таблиця 2.1

Джерело	Визначення
Бюджетна система. Вишкіл студії: Навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 424 с. – С.38.	Бюджетне планування – це діяльність, яка охоплює складання проектів бюджетів, їхній розгляд і затвердження з метою отримання якісного бюджетного плану.

II) Скласти кросворд, використовуючи матеріал теми «Бюджет як основний фінансовий план» (не менше, ніж по 15 позицій по вертикалі та горизонталі).

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

I) Дослідити динаміку, причини виникнення та наслідки бюджетного дефіциту України та зарубіжної країни (зарубіжну країну для дослідження студент обирає за власним вибором). Порівняльний аналіз показників бюджетного дефіциту обох країн необхідно здійснити на основі статистичних даних за останні три роки. Цифровий матеріал має бути представлений у вигляді таблиць, схем, діаграм, графіків, які мають бути логічним продовженням викладених досліджень стосовно теми.

II) Обчислити та порівняти показники абсолютного приросту, темпу росту, темпу приросту, абсолютного значення 1% приросту щодо бюджетного дефіциту України та зарубіжної країни. Зробити відповідні висновки стосовно обчислених показників.

Тема 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи

I) Провести порівняльну характеристику складу, структури бюджетної системи України та зарубіжної країни (зарубіжну країну для дослідження студент обирає за власним вибором). Результати дослідження повинні містити графічний матеріал, який має бути логічним продовженням викладених досліджень стосовно теми.

II) Скласти кросворд, використовуючи матеріал теми «Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи» (не менше, ніж по 15 позицій по вертикалі та горизонталі).

Тема 5. Бюджетний процес

Дослідити бюджетний процес на державному та місцевому рівнях упродовж 2015-2017 років. Результати відобразити у таблиці 5.1. Проаналізувати можливі відхилення та їх причини. Охарактеризувати можливі шляхи покращення бюджетного процесу на державному рівні та місцевому рівні.

Таблиця 5.1

Аналіз бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях

Стадії бюджетного процесу	Учасники бюджетного процесу	Функції учасників бюджетного процесу	Термін, згідно бюджетного законодавства	Фактичний термін
Складання проекту бюджетів	ДБУ			
	МБ (вказати який)			
Розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет)	ДБУ			
	МБ (вказати який)			
Виконання бюджету	ДБУ			
	МБ (вказати який)			
Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього	ДБУ			
	МБ (вказати який)			
Контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами	ДБУ	ВРУ; РПУ; МФ; ДКСУ; ДФІУ	контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу; (продовжити)	Упродовж усього бюджетного періоду
	МБ (вказати який)			Упродовж усього бюджетного періоду

Тема 6. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

І) Опрацювати та систематизувати у формі таблиці 6.1 трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями сутності поняття «бюджетне регулювання» (не менше десяти визначень) та на основі цього запропонувати власне, найбільш повне і точне.

Таблиця 6.1

Джерело	Визначення
Бюджетна система. Вишкіл студії: Навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 424 с. – С. 74.	Бюджетне регулювання – це надання коштів з державного бюджету місцевим бюджетам з метою збалансування доходів і видатків усіх бюджетів.

II) Проаналізувати міжбюджетні трансферти на місцевому рівні за 2015-2017 роки. Дані відобразити у таблиці 6.2.

Розрахувати середній абсолютний приріст, середній темп росту та середній темп приросту міжбюджетних трансфертів. Охарактеризувати проблеми міжбюджетних відносин та шляхи їх вирішення.

Таблиця 6.2

**Динаміка та структура міжбюджетних трансфертів
бюджету у 20__–20__ рр.**

Проказники		2015 р.	2014 р.	2017 р.	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп росту, рази	Темп приросту, %
Дотація вирівнювання	тис.грн.						
	%						
Субвенція	тис.грн.						
	%						
Кошти, що передаються до державного та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів	тис.грн.						
	%						
Додаткові дотації	тис.грн.						
	%						
Всього	тис.грн.						
	%	100	100	100			

Висновок.

Тема 7. Система доходів бюджету

I) Опрацювати та систематизувати у формі таблиці 7.1 трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями сутності поняття «доходи бюджету» (не менше десяти визначень) та на основі цього запропонувати власне, найбільш повне і точне.

Таблиця 7.1

Джерело	Визначення
Бюджетна система. Вишкіл студії: Навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 424 с. – С. 84.	Доходи бюджету – це частка централізованих ресурсів держави, які потрібні для виконання нею відповідних функцій. Вони виражають економічні відносини, що виникають у процесі формування основного централізованого фонду грошових коштів і надходять у розпорядження органів державної влади та управління.

II) На основі звітності про виконання місцевого бюджету (за місцем проживання) у 20__–20__ рр. провести аналіз доходів бюджету у таблиці 7.2.

Розрахувати середній абсолютний приріст, середній темп росту та середній темп приросту. Охарактеризувати проблемні аспекти та перспективи формування доходів місцевих бюджетів.

Таблиця 7.2

Динаміка та структура доходів бюджету у 2015–2017 рр.

Показники	Код бюджетної класифікації	2015			2016			2017			Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп росту, рази	Темп приросту, %
		Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік			
Загальний фонд													
Податкові надходження													
Неподаткові надходження													
Доходи від операцій з капіталом													
Цільові фонди													
Офіційні трансферти													
<i>Разом доходів</i>				100			100			100			
Спеціальний фонд													
Податкові надходження													
Неподаткові надходження													
Доходи від операцій з капіталом													
Цільові фонди													
Офіційні трансферти													
<i>Разом доходів</i>				100			100			100			
Разом (загальний + спеціальний фонд)													
Податкові надходження													
Неподаткові надходження													
Доходи від операцій з капіталом													
Цільові фонди													
Офіційні трансферти													
<i>Разом доходів</i>				100			100			100			

Висновок.

Тема 8. Система видатків бюджету

I) Опрацювати та систематизувати у формі таблиці 8.1 трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями сутності поняття «видатки бюджету» (не менше десяти визначень) та на основі цього запропонувати власне, найбільш повне і точне.

Таблиця 8.1

Джерело	Визначення
Бюджетна система. Вишкіл студії: Навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 424 с. – С. 394.	Видатки бюджету – 1) за сутністю – сукупність грошових відносин, пов'язаних з розподілом і цільовим спрямуванням коштів основного централізованого грошового фонду держави; 2) за змістом – кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених бюджетом.

II) На основі звітності про виконання місцевого бюджету (за місцем проживання) у 201_–201_ рр. провести аналіз видатків бюджету за функціональною класифікацією у таблиці 8.2.

Розрахувати середній абсолютний приріст, середній темп росту та середній темп приросту.

Таблиця 8.2

Динаміка та структура видатків

бюджету за функціональною класифікацією у 2015–2017 рр.

Види видатків за функціональною класифікацією	Код бюджетної класифікації	2015			2016			2017			Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп росту, рази	Темп приросту, %
		Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік			
1. Державне управління													
2. Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави													
3. Освіта													
4. Охорона здоров'я													
5. Соціальний захист та соціальне забезпечення													
6. Житлово-комунальне господарство													
7. Засоби масової формації													
8. Фізична культура і спорт													
9. Будівництво													
10. Сільське і лісове господарство, рибне господарство та мисливство													
11. Транспорт, дорожнє господарство, зв'язок, телекомунікації та інформатика													
12. Інші послуги, пов'язані з економічною діяльністю													
13. Охорона навколишнього природного середовища та ядерна безпека													
14. Запобігання та ліквідація надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха													
15. Цільові фонди													
16. Видатки, не віднесені до основних груп													
17. Трансферти													
Разом видатків													

Висновок.

Тема 9. Видатки бюджету на економічну діяльність та науку

I) Опрацювати та систематизувати у формі таблиці 9.1 трактування вітчизняними та зарубіжними науковцями сутності поняття «бюджетне фінансування» (не менше десяти визначень) та на основі цього запропонувати власне, найбільш повне і точне.

Таблиця 9.1

Джерело	Визначення
Бюджетна система. Вишкіл студії: Навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 424 с. – С. 98.	Бюджетне фінансування – це безповоротне, безвідплатне надання коштів з бюджету.

II) На основі звітності про виконання місцевого бюджету (за місцем проживання) у 2015–2017 рр. провести аналіз видатків бюджету за економічною класифікацією у таблиці 9.2. Розрахувати середній абсолютний приріст, середній темп росту та середній темп приросту. Охарактеризувати проблемні аспекти та перспективи оптимізації видатків у загальній структурі видатків місцевого бюджету.

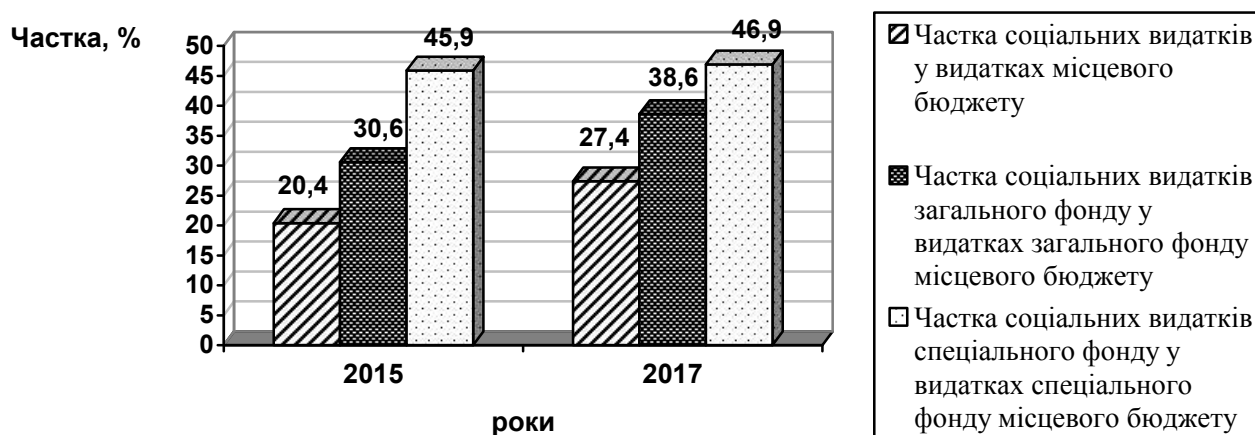
Тема 10. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

На основі звітності про виконання місцевого бюджету (за місцем проживання) у 2015–2017 рр. провести аналіз соціальних видатків бюджету у таблиці 10.1. Розрахувати середній абсолютний приріст, середній темп росту та середній темп приросту.

Охарактеризувати проблемні аспекти та перспективи оптимізації видатків у загальній структурі видатків місцевого бюджету.

Розрахувати частку соціальних видатків у видатках бюджету та проаналізувати і графічно відобразити динаміку зміни зазначених показників за загальним фондом бюджету, спеціальним фондом бюджету, загальним та спеціальним фондами разом.

Приклад графічного оформлення аналізу соціальних видатків

Рис. 10.1. Динаміка частки соціальних видатків у видатках бюджету упродовж 2015–2017 рр., %

Висновок.

Таблиця 10.1

Динаміка та структура соціальних видатків бюджету у 2015–2017 рр.

Показники	Код бюджетної класифікації	2015				2016				2017				Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп росту, рази	Темп приросту, %
		Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %			
Загальний фонд																
Охорона здоров'я																
Духовний і фізичний розвиток																
Освіта																
Соціальний захист та соціальне забезпечення																
<i>Разом соціальних видатків</i>					100				100				100			
Спеціальний фонд																
Охорона здоров'я																
Духовний і фізичний розвиток																
Освіта																
Соціальний захист та соціальне забезпечення																
<i>Разом соціальних видатків</i>					100				100				100			
Разом (загальний + спеціальний фонд)																
Охорона здоров'я																
Духовний і фізичний розвиток																
Освіта																
Соціальний захист та соціальне забезпечення																
<i>Разом соціальних видатків</i>					100				100				100			

Висновок.

Тема 11. Видатки бюджету на оборону та управління

Проаналізувати видатки місцевого бюджету на оборону та управління за 2015–2017 роки. Дані відобразити у таблиці 11.1.

Розрахувати середній абсолютний приріст, середній темп росту та середній темп приросту.

Охарактеризувати проблемні аспекти та перспективи оптимізації видатків на оборону та управління у загальній структурі видатків місцевого бюджету.

Таблиця 11.1

Динаміка видатків бюджету на оборону та управління у 2015–2017 рр.

Показники	Код бюджетної класифікації	2015			2016			2017			Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп росту, рази	Темп приросту, %			
		Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік				Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %
Державне управління																
Загальний фонд																
Спеціальний фонд																
Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави																
Загальний фонд																
Спеціальний фонд																
Інші видатки																
Всього																

Висновок.

Тема 12. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Проаналізувати видатки бюджету на обслуговування державного боргу за 2015–2017 роки. Дані відобразити за допомогою таблиці 12.1. Охарактеризувати проблемні аспекти обслуговування державного боргу та окреслити перспективи удосконалення, враховуючи досвід однієї з зарубіжних країн.

Таблиця 12.1

Динаміка видатків Державного бюджету України на обслуговування державного боргу у 2015–2017 рр.

Показники	Код бюджетної класифікації	2015			2016			2017			Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп росту, рази	Темп приросту, %			
		Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік	Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %	Затверджено розписом на рік				Виконано	Виконання планового показника, %	Питома вага (по факту виконання), %
Видатки бюджету на обслуговування внутрішнього боргу																
Видатки бюджету на обслуговування зовнішнього боргу																
Видатки бюджету на обслуговування боргу																
Частка видатків бюджету на обслуговування боргу у видатках бюджету загалом, %	-			-	-			-	-			-	-		-	-

Висновок.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року №254к/96-ВР зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2014 р №2456-VI зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

Додаткова література:

1. Бюджетна система [Текст] : Підручник. Затв. МОН молоді та спорту України / За ред. Федосова В.М., Юрія С.І. – К. : ЦУЛ, 2012. – 871 с. – ISBN 978-617-674-088-0
2. Бюджетна система України [Текст] : Навчальний посібник для студентів вузів / За ред. Юрія С.І., Бескида Й.М. – Київ : НІОС, 2012. – 400 с. – ISBN 966-95321-3-2
3. Бюджетна система. [Текст] : Навчальний посібник / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2016. – 424 с. – С. 74.
4. Бюджетна система України [Текст] : Навчальний посібник для студентів вузів / За ред. Юрія С.І., Бескида Й.М. – Київ : НІОС, 2016. – 400 с. – ISBN 966-95321-3-2
5. Фінанси. Бюджетна система України [Текст] : Реком. МОНУ як навч. посібн для студ. ВНЗ:Інтегрований навчально-атестаційний комплекс(навч. підручн. для студ. всіх рівнів навчання, викладачів, аспірантів, фахівців-практиків, автоматизована навчально-атестаційна система на компакт-диску). Том 1 / С.О. Булгакова, Л.І. Василенко, Л.В. Єрмошенко, В.Т. Александров ; За заг. ред. Мазаракі А. А. – К : "АВТ", 2014. – 400 с. – (Державні фінанси). – ISBN 966-629-068-5
6. Василик, О.Д. Бюджетна система України [Текст] : Затверджено МОНУ як підрчник для студ. ВНЗ / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К : ЦНЛ, 2004. – 544 с. – ISBN 966-83651-43-7
7. Василик, О.Д. Бюджетна система України [Текст] : Затверджено МОНУ як підрчник для студ. ВНЗ / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К : ЦНЛ, 2004. – 544 с. – ISBN 966-83651-43-7
8. Бюджетна система [Текст] : Навч. посібник / К.М. Владимиров, Л.О. Абсава, Л.В. Владимірова, Т.К. Мінза. – К : Кондор, 2015. – 220 с. – ISBN 978-966-8447-43-7
9. Опарін, В.М. Бюджетна система [Текст] : Навчально-методичний посібник для методичного вивчення дисципліни / В.М. Опарін, В.І.Кондратюк С.Я. Малько. – Київ : КНЕУ, 2012. – 208 с. – ISBN 966-574-083-0
10. Пасічник, Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн [Текст] : Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів ВНЗ / Ю.В. Пасічник. – Київ : Знання-Прес, 2012. – 495 с. – (Вища освіта ХХІ століття). – ISBN 966-7767-45-0

Навчально-методичне видання

Укладач: Петричко М.М.

БЮДЕТНА СИСТЕМА

Методичні рекомендації

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>